

Bilag 2.

I Skrivelse af 19. ds. til Stiftsøvrigheden har Kirkeministeriet anmodet om Oplysning til Besvarelse af følgende Spørgsmaal:

- 5) Findes der i Sønderjylland Jorder, som ikke har været belagt med Tidende, og hvor stor en Procentdel udgør i saa Fald disse Jorder?
- 6) Hvis der har været tiendefrie Jorder i de sønderjydske Landsdele, af hvad Art er da disse Jorder? Er det Herregaardsjord eller Marskjord, som er inddæmmet af Havet?

I denne Anledning skal jeg tillade mig at udtale, at Bestemmelserne om Tiendepligtens Omfang, for saa vidt angaar de Omraader, *hvor dansk Kirkeret herskede* — altsaa Tørninglen Provsti, Enklaverne i Tønder Provsti og Als —, er de samme som i den øvrige Del af Landet, saaledes at tiendefrie er: 1) Sædegaardsjorder, 2) Avls- og Ladegaardes Jorder, for saa vidt Gaarden har bestaaet som saadan, og Jorderne har henligget derunder før 1661, 3) Købstadsjorder, 4) Jordstykker, som indvindes ved Udtørring, og saadanne, som opdyrkes, 5) særlige Jorder som Degnejorder m. v. og endelig 6) saadanne oprindelige tiendepligtige Jorder, som ved Alderstidshævd maatte have gjort sig tiendefrie, jfr. herved Matzens Kirkeret p. 286 ff.

For saa vidt angaar de øvrige Distrikter, hvor altsaa *slesvigsk Kirkeret har været gældende*, var Forholdet det, at Tienden, da den efter at være bortfaldet i Henhold til Christian III.'s Privilegier 1533 paa ny blev indført i 1540, skulde ydes i samme Omfang som tidligere, og Kirkeordningen indskærpede dette. Kun *Adelens Sædegaarde* blev udtrykkeligt fritaget, men dog blev Adelen formanet til frivilligt at yde den til Opfyldelse af dens Kristenpligt og for at undgaa evig Fordømmelse. Kongen gav selv det gode Eksempel for sine Slotte og Gaarde (jfr. Georg Johann Theodor Lau: *Geschichte der Einführung und Verbreitung der Reformation in der Herzogthümern Schleswig-Holstein* p. 396 ff.). Tiendefriheden gælder ogsaa de fra disse Ejendomme udstykkede Jorder.

I den følgende Tid maatte det ved gentagne Forordninger indskærpes, at Tiendepligten gjaldt i det oprindelige Omfang, og der er neppe Tvivl om, at Tienden — saaledes som det af den foreliggende Litteratur fremgaar — undertiden er faldet bort ved, at Ydelsen ikke overalt er fremtvunget, altsaa ved *Alderstidshævd*. Det ses ikke nogetsteds udtrykkeligt udtalt, hvorvidt Tiendepligten har omfattet de efterhaanden inddigede, fra Havet tilvoksede Arealer, *Marskjorderne*. Det er dog bekendt, at Nordfriserne modsatte sig Tiendens Erlæggelse, som det aldrig lykkedes at faa gennemført, hvorimod de gik ind paa at betale en vis Landafgift (jfr. H. N. A. Jensen: *Versuch einer kirchlichen Statistik der Herzogthums Schleswig* 1840 p. 116, E. Becker: *Haderslev Provstis fælles Kirkekasse med en Indledning om Tiendevæsenet i Slesvig* 1888), og det er maaske sandsynligt, at Tiendefriheden ogsaa har været hævdet af den nærmest hertil knyttede Befolkning, som nu hører til dansk Landomraade. Ved en Gennemgang af Jensens ovenanførte Værk, hvor der er givet specificerede Oplysninger om Tiendens Størrelse i hvert enkelt Sogn, synes det at kunne udledes, at Marskjorderne ikke har svaret Tiende.

Hvor stor en samlet Del af Sønderjylland der efter det anførte har været tiendefri, kan ikke angives med blot nogenlunde Bestemthed, men allerhøjest kan den dog have udgjort 5—10 pCt.

Asger Rasmussen.